

שו"ת הלכות קטנות חלק ב סימן רמד

1

שאלה מי שהיה נשוי שתי נשים וגרש את אחת מהן ואח"כ מתה השניה אם יכול לכנוס את גרושתו תוך ג' רגלים. תשובה טעמא דרגלים כדי שתשתכח הראשונה ולא יהי' ב' דעות במטה (עתו"ס מו"ק כ"ג ד"ה עד) שתהא בדעתו כשיושב עם הב' כדאמ' ר' לא ישתה בכוס זה וכו' (נדרימ כ') אבל גבי גרושה דדש בה בחיי הראשונ' עד האידנא מאן נטריה דהא אמרינן שם לא נצרכה אלא לשתי נשיו:

שו"ת בצל החכמה חלק ג סימן קכ

2

דין אלמון אם ישא אשה ששמה כשם אשתו הראשונה, ואלמנה אם תנשא לאיש ששמו כשם בעלה הראשון.

אשר נשאל כהדר"ג שליט"א על דבר אשה גרושה שכעת משדכים לה איש ששמו כשם בעלה הראשון אם נכון שינשא זל"ז. וכהדר"ג מביא מס' חכמת הנפש שכ', אם יש לאדם אשה ומתה לא ישא אחרת ששמה כשם הראשונה, או מת בעל לאשה לא תקח בעל ששמו כשם הראשון, כי יחשבו אחר ראשון ע"כ. ומשמע דוקא במת הוא או מתה היא דינא הכי אבל לא בנתגרשו, ותמה מעל"ת נר"ו מגמ' פסחים (ק"ב א) דר"ע צוה לרשב"י, לא תבשל בקדירה שבשיל בה חבירך, מאי ניהו גרושה בחיי בעלה דאמר מר גרוש שנשא גרושה ד' דיעות במטה, ואיבע"א אפי' באלמנה לפי שאין כל אצבעות שוות ע"כ. מבואר דרק בגרושה בחיי בעלה שייך חשש דיעות במטה אבל באלמנה לא חששו כלל משום דיעות רק משום דאין כל אצבעות שוות, ומשמע גם שחשש דיעות שייך רק אם הראשונים נמצאים בחיים, ודלא כס' חכמת הנפש הנ"ל שחושש לזה באלמון ואלמנה. והאריך קצת ורצונו לשמוע חל"ד העני'.

א) ספר חכמת הנפש שהזכיר אינו תח"י לעיין בדברו ואיני יודע אם כהדר"ג העתיק לשונו או רק תוכנו כפי אשר פירש בכוונתו. ומה גם כי ראיתי בס' שלחן העוזר (סי' א' סוף אות י"ב), שכ', בזיווג שני לא ישא אשה ששמה כשם אשתו הראשונה ע"כ. ובביאור שמלה לצבי שם (אות ו') כ', מבואר כן בס' חכמת הנפש, אכן אינו מבואר שם אם הדין כן גם בגירש הראשונה או דוקא במתה ע"ש. ואינו מזכיר כלל, שגם אשה שמת בעלה לא תנשא לשני ששמו כשם בעלה הראשון, ואילו מעל"ת העתיק גם דין זה בשם ס' חכמת הנפש לאיסורא. אחר החיפוש מצאתי בס' שמירת הנפש בהגה' שמירה מעליא (אות נ"ה) שכ' וז"ל, וגם יש להזהר שלא ישא אדם אשתו שני' ששמה כשם אשתו הראשונה, וכן אשה לא תשא בעל ב' ששמו כשם בעל הראשון, ספר חכמת הנפש עכ"ל. העתיק דבריו גם בס' כף החיים (חיל"ד סי' קט"ז ס"ק קל"ג), הרי שלא חילקו בין מיתה לגירושין, ודלא כמו שהעתיק כהדר"ג בשם ס' הנ"ל. - גם לא נמצא לדין זה מקור ושורש בתלמוד על כן קשה להכריע בזה, ומ"מ להוציאו בלא כלום אי אפשר ואכתוב בקצרה בס"ד.

ב) איתא בגמ' (מע"ק כ"ג א), ת"ר כל ל' יום לנשואין מתה אשתו אסור לישא אשה אחרת עד שיעברו עליו ג' רגלים. ועיי' תוס' שם (ד"ה עד) שלשה טעמים לזה. אמנם הראשונים, הרמב"ן הריטב"א והר"ן בסוגיא שם ובפסקי הרא"ש שם (פ"ג סי' מ"ח), נקטו רק הטעם, כדי שבהרחקת זמן זה תשכח ותשקע אהבת אשתו הראשונה מדעתו בשעה שבא להזדקק לשני', דתניא לא ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר אפי' בשתייהן נשיו ושמת הרגל מסייעת לשכחה זו ע"ש. וכ"כ רבינו יצחק בתשו' מיימוני' הל' שמחות (סי' כ') ע"ש. וכל זה באיש שמתה אשתו, אבל אשה שמת בעלה, מבואר בירושלמי מובא בפוסקים בסוגיא שם שאינה צריכה להמתין ג' רגלים כדי שתשכח אהבת בעלה הראשון ולא תהיינה שתי דיעות במטה, אלא מותרת להנשא מיד אחר כלות ימי אבלה ועל"פ אחר ג' חדשי ההבחנה. והטעם לזה מבואר במרדכי מובא בב"י (י"ד סי' שצ"ב) וכו"ה בטו"ז (סק"ג) ובש"ך שם (סק"ב), לפי שאשה בכל דהו ניחא לה ושוכחת אהבת בעלה הראשון אחר ל' יום ע"ש.

אולם ראיתי בשו"ת גליא מסכת (תאה"ע סי' י"ב דף נ"ב טור א' ד"ה ויותר) שמתמה על המרדכי בזה מהא דמבואר (פסחים ק"ב רע"ב) שלא ישא אלמנה משום שאין כל אצבעות שוות, ופרש"י, שלא יהא תשמיש זה טוב לה כראשון ותזלזל בו ע"כ. הרי דלא אמרינן דבכל דהו ניחא לה.

ג) והנלענ"ד ליישב, כי סוגיות הש"ס במוע"ק ופסחים הנ"ל בלא"ה נראין סותרות זא"ז וצריכין ביאור רחובות. - בסוגיא דמוע"ק מבואר דוקא מתה אשתו לא ישא אחרת עד שיעברו עליו ג' רגלים ומטעמא דשתי דיעות במטה כמש"כ (אות ב'), אבל גירש את אשתו א"צ להמתין ג' רגלים ומותר לישא מיד, וע"כ דבגירש לא שייך חששא דשתי דיעות במטה, ונראה דהיינו טעמא, דדוקא מתה אשתו, שהוא דר אתה באהבה וריעות וע"י מיתה היא נלקחה ממנו שלא ברצונו, בזה דעתו קשורה בה וצריך שיעברו ג' רגלים עד שתשתכח ותשקע מדעתו. משא"כ גירש את אשתו שהוא הרחיקה מעליו מרצונו, סתמא דמילתא כבר לפני שגירשה גבה טורא ביניהו ואין דעתו עלי' עוד, על כן מותר לישא אחרת אחר הגירושין מיד. ואילו בסוגיא דפסחים הנ"ל מבואר להיפך, דדוקא בגרוש ובגרושה שייכא חששא דשתי דיעות במטה ולא באלמון ואלמנה כלל.

עוד קשה דבסוגיא דמוע"ק מבואר דאחר עבור ג' רגלים נשכחה אהבת הראשונה מלבו ואין כאן שוב חששא דשתי דיעות במטה, ואילו בסוגיא דפסחים סתמא קאמר שלא ישא גרושה בחיי בעלה, משמע לעולם כל זמן שבעלה קיים ואפי' אחר עבור ג' רגלים. וכבר הרגיש בסתירת סוגיות אלה בתשו' מיימוני' שהזכרתי (אות ב') ע"ש.

ד) ואמרתי לבאר, דודאי אי אפשר לומר דאחר עבור ג' רגלים ממתת אשתו היא נשכחה ממנו לגמרי, שהרי עינינו הרואות כי אנשים נזכרים באשתם הראשונה גם אחר עבור שנים רבות, אלא שחז"ל חדרו למעמקי נפש איש ישראלי וקבעו, כי עד ג' רגלים אחר מיתת אשתו עדיין זכרונה קבוע, תקוע וחקוק בלבו הרבה ועל כן אסרו לו תוך זמן זה לישא אשה אחרת, דכתי' לא תתורו אחרי לבבכם ודרשינן שלא ישתה בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר ואפי' שתייהן נשיו. לא כן אחר עבור ג' רגלים אף שהוא נזכר עדיין באשתו שמתה, אין זכרונה ואהבתה תקועים כבר בלבו ואינו נזכר בה מעתה רק מקופיא ולא מקיבעא וכו' לא שייך כבר איסורא דלא תתורו, לכן התירו לו לישא אחר עבור ג' רגלים.

ה) וכן במגרש אשתו אם אמנם כי מיד אחר שגירשה עדיין מחשבתו עלי', כיון שכבר גבה טורא ביניהם לפני שגירשה, אין זה אלא מקופיא ולא מקיבעא. ולכן מותר לישא אחר הגירושין מיד דלא שייך בזה איסורא דלא תתורו כמש"כ.

(ו) גם אשה שמת בעלה, אם כי בכל דהו ניהא לה ושוכחת אהבת בעלה הראשון אחר ל' יום כמש"כ המרדכי שהזכרתי (אות ב'), היינו לענין שאינה קושרת מחשבתה בו ואינה קובעת זכרונו בלבה, אבל ודאי שגם אחר ל' עדיין היא זוכרת אותו כאשר יעיד הנסיון, אלא שהזכרון זה שוב אינו רק מקופיא ולא מקיבעא ולכן אין בו משום חששא דשתי דיעות במטה וכמש"כ ומותרת להנשא אחר ל' ועל"פ אחר חדשי ההבחנה מיד ואינה צריכה להמתין ג' רגלים. - ומכש"כ שכן הוא באשה שנתגרשה מבעלה, שכוין שהוא הרחיקה מעליו מרצונו, אין אהבתו תקועה בלבה כלל וגם כי שייך גבה כמו כן סברת המרדכי, דבכל דהו ניהא לה, לכן אם כי היא זוכרת אותו אין זה אלא מקופיא ולא מקיבעא, דלא שייך בו איסורא דשתי דיעות במטה וכמש"כ, לכן מותרת להנשא מיד - על"פ אחר חדשי ההבחנה.

(ז) נמצא לגבי דידי' יש הבדל בין מתה אשתו לבין גרשה. דבמתה לא ישא אחרת עד שיעברו עליו ג' רגלים, מה שאין כן בגרשה אפי' אם היא קיימת מותר לישא אחרת מיד. ואילו לגבי דידיה אין חילוק בדבר דבין מת בעלה ובין שנתגרשה ממנו, מותרת להנשא מבלי שתצטרך להמתין ג' רגלים. - כ"ז מעיקר הדין לפי הסוגיא דמס' מוע"ק (כ"ג א) הנ"ל. אבל משום עצה טובה ישנן בזה אזהרות נוספות והן נובעות מתוך התחשבות בזכרון מקופיא, הקיים בכל אלה שהזכרתי לעיל (אות ה - ו). וזה שצוה ר"ע לרשב"י (פסחים ק"ב א), לא תבשל בקדירה שבישל בה חברך. וללישנא קמא שם היינו שלא ישא גרושה בחיי בעלה דאמר מר גרוש שנשא גרושה ד' דיעות במטה, ופרשב"ם (ד"ה ארבע דיעות) בשעת תשמיש זה לבו לאשתו ראשונה וזאת לבעלה הראשון וכו' על"ל. והיינו משום אותו זכרון מקופיא שהזכרתי. ומ"מ היינו דוקא בחיי בעלה שע"י שבעלה חי היא נזכרת בו יותר ושייך קצת ענין דיעות במטה אפי' אחר ג' רגלים כל זמן שבעלה חי, אבל אין בעלה חי גם אם תהי' נזכרת בו אין זה רק מעט מזעיר ואין חשש אפי' מצד עצה טובה. - ולכן אלמנה שבעלה אינו קיים אפי' משום עצה טובה אין אזהרה מלישא אותה ואפי' תוך ג' רגלים ממיתת בעלה אחר ל' ימי אבלה.

(ט) וכן גרוש בחיי אשתו עצה טובה לאשה שלא תנשא לו ואפי' לאחר ג' רגלים כל זמן שאשתו שגירש עדיין חי' והיינו ג' משום זכרון מקופיא שהזכרתי, אבל כשכבר מתה יכולה אשה להנשא לו דלא שייך בזה אפי' זהירות מצד עצה טובה. - ולכן אלמן כיון שאין אשתו חי', יכולה אשה להנשא לו אחר עבור ג' רגלים ממיתת אשתו הראשונה ולא שייך בזה זהירות אפי' מצד עצה טובה. - ואולי אפשר להעמיס זה בכוננת תשו' מיימוני הנ"ל. ועיי' שו"ת ח"ס (חיר"ד סי' שמ"ט ד"ה הנה).

(י) ולאבע"א, דר"ע צוה לרשב"י דאפי' אלמנה לא ישא ולפי שאין כל אצבעות שוות, ופרשב"י שלא תהא תשמיש זה טוב לה כראשון ותזלזל בו ע"כ. וכעין זה פי' גם הרשב"ם שם. והא דלא פירשו שע"י שלא תהא תשמיש זה טוב לה כראשון תהי' לבה לבעלה הראשון ויהיו דעות במטה, נראה פשוט לפי שבגמרא הזכיר לעיל הא דאמר מר, גרוש שנשא גרושה ד' דעות במטה, וזה ע"כ רק מצד עצה טובה נאמר דאילו מדינא לא שייך בגרוש וגרושה איסורא דשתי דעות כלל כדמוכחא סוגיא דמוע"ק (כ"ג א) וכמו שביארתי לעיל (אות ה' ו'), ומדקאמר, גרוש שנשא גרושה, ולא קאמר גרוש שנשא גרושה או אלמנה ד' דיעות במטה או הול"ל, גרוש או אלמן שנשא גרושה או אלמנה ד' דיעות במטה, מוכח דבאלמן ואלמנה לא שייכא אזהרת דעות במטה אפי' מצד עצה טובה. באלמן לפי שאין אשתו קיימת ובאלמנה לפי שאין בעלה קיים.

ובהכי ניהא הא דקאמר בלישנא קמא, מאי ניהו גרושה בחיי בעלה דאמר מר גרוש שנשא גרושה ד' דעות במטה, והרי הך דאמר מר סתמא נאמר ומשמע גרוש שנשא גרושה אפי' שלא בחיי בעלה. אמנם להנ"ל ניהא דכיון דאמר מר, גרוש שנשא גרושה, ולא נקט נמי אלמן ואלמנה וע"כ משום דבאלמן ואלמנה לא שייכא זהירות משום דעות במטה אפי' מצד עצה טובה, בזה לפי שאין אשתו קיימת וכו' לפי שאין בעלה קיים, וא"כ ע"כ הא דקאמר, גרוש שנשא גרושה ד' דעות במטה, היינו בגרוש בחיי אשתו וגרושה בחיי בעלה, כנלענ"ד נכון מאד בס"ד.

(יא) נמצא בזהירות מצד עצה טובה אין הבדל בין איש לאשה, דבתרוייהו מחלקינן בין מיתה לגירושין. דבמתה אשתו, עד ג' רגלים מדינא לא ישא, ואח"כ אפי' משום עצה טובה אין כאן כיון שאין אשתו בחיים. וכן אשה שמת בעלה מותרת להנשא לעולם אחר ימי אבלה וחדשי ההבחנה. משא"כ בגירושין בתרוייהו שייכא זהירות משום עצה טובה. לפי שלענין זכרון מקופיא שהוא הסיבה לזהירות זו תרוייהו שוים. ואמנם גרוש בחיי אשתו וגרושה בחיי בעלה דוקא.

(יב) בפירוש רבינו חננאל (פסחים ק"ב סו"ע"א) כתב, ואל תבשל בקדירה שבשל בה חברך בין גרושה בין אלמנה ע"כ. וכל"כ גם בס' האגודה (פסחים פ"פ סי' צ"ה) ואל תבשל וכו' גרושה או אלמנה ע"כ. ולא כתבו גרושה בחיי בעלה, לפי שנקטו לישנא דאיבע"א עיקר דאפי' לישא אלמנה הזהיר אעפ"י שאין בעלה קיים, א"כ ממילא דה"ה גרושה אפי' שלא בחיי בעלה ולא משום דעות אלא משום שאין כל אצבעות שוות.

(יג) מעתה לא קשה קושית כבהדר"ג שליט"א על מש"כ בס' חכמת הנפש מסוגיא דפסחים (ק"ב א) כי ר"ע צוה שם לרשב"י שלא ישא גרושה בחיי בעלה מצד עצה טובה, וכן שייך עצה טובה לאשה שלא תנשא לגרוש בחיי אשתו דלהכי אמר מר, גרוש שנשא גרושה ד' דעות במטה. אבל גרושה שלא בחיי בעלה וגרוש שלא בחיי אשתו אפי' משום עצה טובה אין להזהר, וכן באלמן ואלמנה וכמש"כ (אות ט' י"א). לזה בא בס' חכמת הנפש הנ"ל להוסיף אזהרה במה שלא נזכר בש"ס והיינו, שאלמן לא ישא אשה ששמה כשם אשתו הראשונה ואלמנה לא תנשא לאיש ששמו כשם בעלה הראשון, דמחמת שווי השם שייך גם בזה קצת חששא דדיעות במטה, אבל בגרושה שלא בחיי בעלה ובגרוש שלא בחיי אשתו שפיר י"ל דכיון שכבר רמה טורא בינייהו גם שווי השמות לא יגרום דיעות במטה. דרק בגרושה בחיי בעלה ובגרוש בחיי אשתו ע"י שאלו עדיין בחיים שייך טפי חששא דדיעות במטה וזה כבר מבואר בגמ' ולא מיירא מיני' בס' הנ"ל. - אבל כאמור כל זה להערה ולא להכרעה.

(יד) עוד מביא מעכת"ה ראי' להתיר דלא כס' חכמת הנפש הנ"ל, מהא דאיתא במתני' (גיטין כ"ד רע"ב), היו לו שתי נשים ושמותיהן שוות כתב לגרש את הגדולה וכו' ע"כ. הרי דמותר

לישא שתי נשים ששמותיהן שוות ולא חיישינן ששיווי השמות יגרום שיתן עיניו בשני' שאסור גם בשניהן נשיו כבנדרים (כ) ע"כ. במחמ"ת כי רב הוא, אין זה כלום. דודאי גם בשתייהן נשיו אסור לשמש עם זו וליתן דעתו על האחרת, ומ"מ מותר לישא שתי נשים ולא חיישינן שלא ישלוט ברוחו ובעת שימש עם זו תהי' דעתו על השני' ואפי' כששמות שתי נשיו שוה, לפי שגם השני' מותרת לו ואם דעתו עלי' הרי בידו לשמש אתה. וגם אם באותה שעה האחרת איננה טהורה, אין בכך כלום ולא חיישינן לדיעות במטה כיון שיש לה היתר לאחר זמן, כמבואר (סוטה ז' א) דנדה מותרת ביחוד, שכן יש לה היתר וכו' בשו"ע אה"ע (רס"י כ"ב). ורק במתה אשתו או שגרשה ששוב אי אפשר לו להתקרב אלי' וכן באשה שנתגרשה מבעלה, בזה דנו בסוגיא דמוע"ק (כ"ג א) ודפסחים (ק"ב א) הנ"ל בחששא דדיעות במטה וזה פשוט וברור.

יד) אגב אעיר במה שראיתי בספר המכתם (מוע"ק כ"ג א), מתה אשתו אסור לישא אשה אחרת עד ג' רגלים, פי' כדי שתשתכח ממנו וכו' ויש אומר מפני שעל עון נדרים אשתו מתה וכך ילקה ג' רגלים שעבר על כל תאחר ג' רגלים עכ"ל. - לפי'ז ניחא בפשיטות דדוקא מתה צריך להמתין אבל לא בגירש את אשתו (עיי' אות ה'). ולכן באשה אפי' במת בעלה א"צ להמתין (עיי' אות ב') שהרי אין הבעל מת בעון נדרי אשתו.

בהכי ניחא נמי הא דקאמר ר"י (מוע"ק כ"ג א), רגל ראשון ושני אסור שלישי מותר ע"כ. ודקדקו האחרונים דהו"ל, שני רגלים אסור שלישי מותר. ולהנ"ל ניחא, דאיתא (ר"ה ד' רע"ב), כיון שעברו עליהן ג' רגלים עובר בכל תאחר וכו' ר"מ אומר וכו' רגל אחד וכו' ראב"י אומר וכו' שני רגלים ע"ש. לפי'ז הא דקתני בברייתא דמוע"ק מתה אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו עליו ג' רגלים, ע"כ כת"ק אתיא דבג' רגלים עובר בכל תאחר, דאילו לר"מ בעבר עליו רגל אחד ולראב"י בעברו עליו ב' רגלים סגי. - וי"ל דר"י מספק"ל אי ברגל אחד עובר בב"ת כר"מ או בב' רגלים כראב"י, לכן אמר רגל ראשון ושני אסור, דראשון אסור ודאי ושני מספק.

בדרישת שלו' ברכת כוה"ט וכט"ס ידידו מצפה תמיד לרחמי ה' כי לא כלו. וינא יצ'ו אדר"ח אלול ה' תשל"ד. בצלאל שטערן

בית יוסף יורה דעה סימן שצב

פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[ב, א] מי שהיה תפוס והתנה לו השר להוציאו אם ישא אשה פלונית והוא תוך שלש רגלים למיתת אשתו: [ג] מי שיש לו בנים קטנים מותר לישא אחות אשתו מיד ואפילו לא שידך: [ב, ב] פירוש מה נקרא אין לו מי שישמשנו: שיש צדדין להתיר לישא אשה תוך שלש רגלים למיתת אשתו:

א כל שלשים יום אסור לישא. בפרק אלו מגלחין (מ"ק כג.) תנו רבנן כל שלשים יום לנשואין:

ומ"ש או ליארס. שם כתב הרא"ש (סי' מח) הא דקתני נשואין לאו משום דליארס שרי דהא תנן בפרק החולץ (יבמות מא. ומג) רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול שלשים יום אלא משום דרבנותא דנשואין נקטיה לאשמועינן דנשואין שרו לאחר שלשים יום וכן צ"ל דאי סלקא דעתך דאיסור נשואין תוך שלשים יום אתא לאשמועינן תיפוק ליה משום דאסור לילך לבית המשתה כל שלשים יום ובנשואין כל שלשים יום אף בלא סעודה איכא שמחה ואף לנשואין דאחר אסור למיזל ורבינו תם היה אומר דסלקא דעתך למישרייה בדידיה טפי מבאחרני ומתוך כך היה אומר רבינו תם אף על גב דאסרינן באביו ואמו לבית השמחה שנים עשר חדש שרי לישא אשה אחר שלשים יום ואפילו יש לו בנים גדולים דלא אסרו אלא בית השמחה דליכא מצוה אבל נשואין אפילו יש לו כמה בנים איכא מצוה דאמרינן בפרק הבא על יבמתו (יבמות סב:) הלכה כרבי יהושע דאמר ישא אשה בזקנותו והרב ר' יוסף הביא ראיה לדבריו דלא אסרינן אלא בית המשתה של רשות דאמרינן במסכת שמחות על כל המתים אסור לילך לבית המשתה עד שלשים יום על אביו ואמו שנים עשר חודש אלא אם כן היתה סעודה של מצוה עכ"ל: וכן כתב הרמב"ן בתורת האדם (עמ' ר) דודאי אפילו אירוסין בלא סעודה אסורים כל שלשים כדתנן רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול וכדמפרשינן עלה בגמרא בדוכתה ובתשובה לרבינו האי (תשו' הגאונים שע"צ ח"ג סוף שע"ד) התיר לישא אשה ולעשות סעודת אירוסין ונשואין לאחר שלשים יום אפילו על אביו ואמו וכן עיקר עכ"ל:

ומ"ש רבינו שהרמב"ם התיר ליארס אפילו ביום המיתה. הוא בפרק ו' (ה"ה):

ומ"ש עליו ולא נהירא. גם הרמב"ן (שם) כתב עליו ולא דק דהא בהדיא איתמר התם כל שלשים יום לאירוסין דוק ותשכח עכ"ל. וטעמו של הרמב"ם משום דאיכא למימר דהא דקתני חוץ מן האלמנה מפני האיבול רבי יוסי קתני לה ולא קיימא לן כוותיה אי נמי אף רבי יוסי לא אסר ליארס מפני האיבול אלא בסעודה אבל בלא סעודה מישרי שרי והכי קאמר כל הנשים יתארסו בכל גווני אפילו בסעודה חוץ מן האלמנה דאיכא בה צד דאסורה ליארס מפני האיבול כגון בסעודה וטעמא דמפרש הכי מדשרי בירושלמי (תענית פ"א ה"ח) ליארס אפילו ביום (טוב) [תשעה באב] שמא יקדמו אחר ברחמים כמו שכתב רבינו בהלכות תשעה באב (ריש סי' תקנא) אית לן למימר דבפרק אלו מגלחין בדוקא קתני נשואין אבל אירוסין מותר והרמב"ן והרא"ש לא ילפי מהתם משום דאבלות ישנה שאני והרמב"ם סבר דבחששא דשמא יקדמו אחר ברחמים לית לן לפלוגי בין אבלות ישנה לחדשה ולענין הלכה נקטינן כהרמב"ם דמיקל באבל הוא ומסתבר טעמיה:

ב (א) מתה אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו עליה שלשה רגלים רבי יהודה אומר ראשון ושני אסור שלישי מותר. בפרק אלו מגלחין (כג.):

ומ"ש שפסק הרמב"ם כת"ק. הוא בפרק ו' (ה"ה):

ומ"ש שהר"ף גיאת והרמב"ן פסקו כרבי יהודה. בתורת האדם (עמ' קצח) כתב ומסתברא כרבי יהודה דהלכה כדברי המיקל באבל וכן כתב הר"ף גיאת ז"ל (מא"ש הל' אבל עמ' נד): ולזה הסכים הרא"ש. בפרק אלו מגלחין (סי' מח): ומדברי הר"ף (יד סוע"א וע"ב) נראה שסובר כדברי הרמב"ם. וכתבו הגהות מיימון (פ"ו אות ג) שכן דעת רבינו חננאל (בגמ' שם) וראב"ה (סי' תתמא עמ' 556) וריצב"א ורשב"ם: וכתוב בכתבי מורינו הרב ר' איסרלן (תרוה"ד פ"כ) בסימן א' דכן נראה לו עיקר. ולפי דרך פסק שלנו גם כן כיון שהר"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן:

ומ"ש לא שנא אם הרגלים קרובים וכו':

ומ"ש אבל ראש השנה ויום הכפורים לא חשיבי כרגלים לדבר זה. כן כתב הרא"ש בפרק אלו מגלחין (סי' מח) זה לשונו ויש שהיו רוצים לומר שאם מתה אשתו קודם ראש השנה שישא אחרת אחר הסוכות דקיימא לן (מ"ק כד:) דראש השנה ויום הכפורים כרגלים ולא מסתבר כלל דהא דהצריכו להמתין שלש רגלים לאו משום תוספת אבלות אלא כדי שתשתכח ותשקע הראשונה מדעתו בשעה שהוא עם השניה כדתניא (נדרים כ:) ולא תתורו אחרי לבבכם (במדבר טו לט) מכאן אמר רבי נתן לא ישתה אדם בכוס [זה] ויתן עיניו בכוס אחר ואמר רבי אלעזר לא בצרכה אלא לשתי נשיו הילכך צריך הרחוקת זמן ואין ראש השנה ויום הכפורים כרגלים בדבר זה אלא קבעו הדבר והזמן ברגלים אף על פי שאין הרחוקת הזמן שוה בהם מכל מקום שמחת הרגלים מסייעת לשכחה מדעתו עד כאן. וכן כתב הרמב"ן בתורת האדם (שם): וכתב המרדכי בסוף מועד קטן (סי' תתקלו) ששאלו למוריני

בשיירא דאיכא פרסום וכעין שמחת מריעות אבל כל שאר משא ומתן שרי לאחר שבעה:

סימן נב

גב אין לו בנים מותר לישא אשה לאלתר מפני ביטול פריה ורביה וכמה בנים יהיה לו ויהיה אסור לישא לאלתר כדתנן בפרק הבא על יבמתו (דף סא ב) לא יבטל אדם מפריה ורביה אא"כ יש לו בנים בש"א ב' זכרים וב' זכרים זכר ונקבה שנאמר זכר ונקבה בראם וק"ל כב'ה^(ג) ואם היו לו בנים ומתו^(ב) והיו להם בנים כבר קיים פריה ורביה דת"ר (שם ס"ב ב ע"ש) בני בנים הרי הן כבנים ל"ש ברא לברתא ולא שנא ברתא לברא או ברתא לברתא או ברא לברא בכולהו קיים פריה ורביה ודוקא תרי מתרי אבל תרי מחד ברא לא:

סימן נג

ג"ת"ר כל' ל' יום לגיהוץ אחד כלים חדשים ואחד כלים ישנים יוצאין מתחת המכבש רבי אומר לא אסרו כלים חדשים בלבד ר' אלעזר בר' שמעון אומר לא אסרו אלא כלים חדשים לבנים וק"ל כר' אלעזר בר' שמעון דהא רבא נפק בהימנייתא רומיתא סומקתא חזתא כר' אלעזר בר' שמעון. כתב הראב"ד ז"ל כל' ל' יום לגיהוץ פ"ל ללבוש כלים מגוהצים^(א) בין כלי צמר בין כלי פשתן וכן מפורש בירושלמי (פרק זה הל"ה וחי) ואע"פ שאמר^(ב) במס' תענית (דף כט ב) כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ הרי אמרו אסור ללבושן בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה^(ג) וכשהתירו כלי פשתן לא התירו אלא לכבס ולהניח מה שאין כן בכלי צמר דאפילו לכבס ולהניח אסור^(ד) כדאיתא התם^(ה) והכא גבי אבל מותר לכבס תוך ל' ולהניח ולא אסרו אלא ללבוש והכי איתא באב"ל רבתי (פ"ו) לגיהוץ כיצד אסור ללבוש כלים מגוהצים. אלו הן המגוהצים כלים היוצאין מתחת המכבש ומותר בפנדא ובפסקי' ובאנפיליא ובכובע של ראש אע"פ שהן מגוהצים ומותר להוליך כלים לגיהוץ תוך ל' מהך ברייתא דהכא ומההיא דאב"ל רבתי משמע דאין גיהוץ אסור אלא בכלים שנותנים אותם תחת המכבש אחר הגיהוץ אבל כלים שאין עומדין תחת המכבש אחר הגיהוץ מותר ללבושן תוך שלשים שאין הנאת גיהוץ אלא בכלים שכובשין אותן במכבש אחר הגיהוץ. וק"ל כר"א בר' שמעון דאמר לא אסרו אלא בכלים חדשים היוצאין מתחת המכבש^(ז) נמצא שאסור ללבוש חלוק של פשתן שחתך אותו מיריעה של פשתן או שחתך אותו מיריעה של תגרים שזוהו ודאי יוצא מתחת המכבש שאין התגר מניח את יריעותיו ללכת לכאן ולכאן להתקפל או שמא יש לומר כיון שחתכו מן היריעה והחייט תופרו הא הולך לכאן ולכאן ואינו מקפיד עליו כלום כבר יצא מתורת מכבש וכלים חדשים שיוצאין מתחת המכבש שאסורין כגון טלית וסדין אי נמי כגון שתרפן תחלה ונתנן לכובס ללבושן אחר הגיהוץ. עוד נראה לי כמו שאסור ללבוש כך אסור להציע תחתיו ועליו בלילה שאין הלבשה דוקא אלא הנאת הגוף וא"ת שמא הנאת הראיה עם הנאת הגוף אסרו אבל סדין בלילה הנאת הגוף איכא ראייה ליכא אם כן ביום נמי משכחת לה היתר אם ילבש אותם תחת בגדים אחרים שלא יראו אותם אלא ודאי הנאת הראיה עם הנאת הגוף אסרו אבל סדין בלילה הנאת הגוף איכא ראייה ללבוש כלים מגוהצים עד ל"ב חדש ובאב"ל רבתי (פ"ט) עד שיגיע הרגל ויגער בו חביריו ע"כ דברי הראב"ד ז"ל והרמב"ם ז"ל (פ"ו מהל' אבל ה"ד) לא הזכיר מכבש כלל כי הוא רצה לומר דמכבש לא קאי אלא אישנים אבל חדשים לא בעי מכבש ובגמרא דידן לא מצינו חילוק בגיהוץ בין גיהוץ דאביו ואמו בין גיהוץ דשאר מתים וכ"כ הרמב"ם ז"ל (שם) דגיהוץ מותר על אביו ואמו אחר שלשים יום ומיהו אע"פ שלא נמצא בגמרא דידן כיון דאיתא בירושלמי ובאב"ל רבתי אין להקל בדבר וסמכו^(א) אהא דגמרינן גיהוץ מתספורת ומה שהזכיר רגל גבי גיהוץ משום דברגל דרך ללבוש כלים מגוהצים וקודם הרגל אינו ניכר שמניח משום אבילות אבל תספורת ניכר שהכביד שערו. תניא באב"ל רבתי (פ"ז) כל' ל' יום אסור בתספורת אחד ראשו ואחד זקנו ואחד כל שער שיש בו ואשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה וגרסינן בפרק החולץ (דף מג א) בענין רבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ מן האלמנה מפני האיבול וכמה איבול שלהן שלשים יום אמר רב חסדא ק"ו ומה במקום שאסור לכבס ולספר מותר לארס שלשים יום של איבול שמותר לספר ולכבס אינו דין שמותר לארס וש"מ שהאשה מותרת בנטילת שער^(ב) כדקתני באב"ל רבתי^(ג) וכן כתב בה"ג דאשה מותרת בנטילת שער וקשה לדברי האלפסי^(ד) דאי אשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה דלמא שריא נמי בשבת של ט' באב ועוד דנטילת שער שמתיר באב"ל רבתי באשה היינו ע"י טיפול סיד כדי שלא תתגנה על בעלה^(ה) ותספורת לא שייך להזכיר באשה דמגדלת שער כלילית ועוד הקשה הרמב"ן ז"ל דהל"ל^(ו) שאסורה לספר ולכבס ומותרת ליארס וגבי ל' יום של איבול היה צריך להזכיר שמותרת לספר ולכבס דתניא האשה מותרת בנטילת שער לאחר ז' שאין הדבר ידוע ופשוט כל כך להקשות סתם בלא הזכרת הברייתא ורש"י לא גרס התם לספר אלא לכבס והכי פירוש שאסור לכבס שבת של ט' באב דאסורין ללבוש כלים מכובסים^(ז) אפילו ישנים ואפילו אינם מגוהצים ל' של איבול דאינם אסורים אלא בכלים חדשים מגוהצים וכן עיקר:

סימן נד

נד [דף כג ע"ב] ת"ר מי שמתו מוטל לפניו אוכל בבית אחר אין לו בית אחר אוכל בבית חבירו אין לו בית חבירו עושה מחיצה ואוכל אין לו דבר לעשות מחיצה מחזיר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין ואין מברך ואין מזמן ואין מברכין עליו ואין מזמנין עליו^(א) ופטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ובשבת מיסב ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומזמן ומברכין עליו ומזמנין עליו וחייב בכל המצות האמורות בתורה רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכלן. מי שמתו מוטל לפניו מסיק בפרק מי שמתו (דף יח א) לאו דוקא מוטל לפניו אלא כל שמוטל עליו לקוברו כמוטל לפניו דמי. אין מברך פ"י ברכת המוציא ואין מזמן פ"י אין מברך ברכת המזון ואין מברכין עליו דלא תימא הוא אינו מברך אבל אחרים יאכלו עמו ויברכו עמו ברכת המוציא ויזמנו ויצא הוא בשמיעה^(ב) קא משמע לן דלא צריך. רש"י פירש במסכת ברכות (דף יז ב) אין מברך אין צריך לברך ברכת המוציא משמע שאם רצה לברך הרשות בידו ולא משמע כך בפרק מי שמתו (שם) דקאמר התם הכא חוץ לארבע אמות נמי אסור אלמא דיש בדבר איסור וי"א דהא דמשמע דאסור לברך היינו כשצריך לעסוק בצרכי המת אבל אם כבר עסק^(ג) או שיש לו עוסקים אחרים יכול לברך ובירושלמי לא משמע הכי דגרס התם (הלכה א) אינו

רמב"ם הלכות אבל פרק ו

6

הלכה א

מדברי סופרים שיהיה האבל נוהג במקצת דברי אבילות כל שלשים יום, ומנין סמכו חכמים לשלשים יום, שנאמר ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, מכלל שהאבל מצטער כל שלשים יום. +/השגת הראב"ד/ מדברי סופרים וכו' עד מצטער שלשים יום. א"א בגמ' למצוה ראשיכם אל תפרעו ואתיא פרע פרע מניזר עכ"ל. +

הלכה ב

ואלו דברים שהאבל אסור בהן כל שלשים יום: אסור בתספורת, ובגיהוץ, ובנשואין, ובשמחת מרעות, ולילך בסחורה ממדינה למדינה, הכל חמשה דברים.

הלכה ג

בתספורת כיצד, כשם שאסור לספר כל שער גופו, או לגלח שפמו, או לקוץ צפרניו בכלי כל שבעה, כך אסור כל שלשים יום, במה דברים אמורים באיש, אבל באשה מותרת א בנטילת שער לאחר שבעה והאיש עד שלשים יום, ועל אביו ועל אמו חייב לגדל שערו עד שישלח פרע או עד שיגער בו חבריו.

הלכה ד

וכן אסור ללבוש כלים לבנים חדשים ומגוהצין כל שלשים יום, אחד האיש ואחד האשה, היו צבועין ומגוהצין מותרין, וכן אם לא היו חדשים אע"פ שהן לבנים ומגוהצין מותרין, וכלי פשתן אין ב בהן משום גיהוץ ולאחר שלשים יום מותר בגיהוץ אפילו על אביו ועל אמו.

הלכה ה

בנישואין כיצד, אסור לישא אשה כל שלשים יום, ומותר לארשה אפילו ביום המיתה, ומי שמתה אשתו, אם כבר קיים מצות פריה ורביה ויש לו מי שישמשנו ואין לו בנים קטנים הרי זה אסור לישא אשה ג אחרת עד שיעברו עליו שלשה רגלים, אבל מי שלא קיים מצות פריה ורביה, או י שקיים ויש לו בנים קטנים או שאין לו מי שישמשנו, הרי זה מותר לארשה ולכנוס מיד ואסור לו לבא עליה עד שלשים יום, וכן ה האשה שהיתה אבלה לא תבעל עד שלשים יום.

הלכה ו

שמחת מרעות שהיה חייב לפרוע אותה מיד, מותר לעשותה מיד לאחר שבעה, אבל אם אינו חייב לפרעה אסור להכנס לה עד שלשים יום.

הלכה ז

במה דברים אמורים בשאר כל מתים, אבל על אביו ו על אמו בין כך ובין כך לא יכנס לשמחת מרעות עד שנים עשר חדש. +/השגת הראב"ד/ בד"א בשאר מתים וכו' עד י"ב חדש. א"א ולשמחת מצוה עד שלשים יום כשאר מתים. +

הלכה ח

על כל המתים כולן מותר לילך בסחורה לאחר שלשים, על אביו ועל אמו עד שיגער בו חבריו ויאמרו ו לו לך עמנו.

הלכה ט

על כל המתים כולן רצה ממעט בעסקו רצה אינו ממעט, על אביו ועל אמו ממעט בעסקו.

הלכה י

ההולך ממקום למקום אם יכול למעט בעסקו ימעט ואם לאו יקנה צרכי הדרך ודברים שיש בהן חיי נפש.

הלכה יא

מי שהיה בעלה צלוב בעיר או אשתו צלובה או אביו ואמו, אסור לו לשכון באותה העיר עד שיכלה הבשר, ואם היתה עיר גדולה כאנטוכיא יש לו לשכון בצד האחר שאינן צלובין בו.

הלכה יב

יום שביעי מקצתו ככולו והוא עולה לכאן ולכאן, ולפיכך מותר לכבס ו לרחוץ ולעשות שאר הדברים ביום שביעי, וכן יום שלשים מקצתו ככולו ומותר לספר ולגהץ ביום שלשים.

הלכה יג

מי שתכפוהו אביו והכביד שערו מיקל בתער לא במספרים, ומכבס כסותו במים אבל לא בנתר ולא בחול, ורוחץ כל גופו בצונן אבל לא בחמין, וכן מי שתכפוהו אביו ובא ממדינת הים ומבית השביה, או שיצא מבית האסורים, או שהיה מנודה והותר, או שהיה מודר ונשאל על גדרו והותר, וכל היוצא מטומאה לטהרה הרי אלו מגלחין בימי אבלם, הואיל ותכפם אבל אחר אבל ולא מצאו פנאי.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שפט

אבל אסור בכביסת כסותו ודין גיהוץ, ובו ח' סעיפים.

סעיף א

אבל אסור לכבס כסותו [א] כל שבעת הימים, [ב] אפילו במים לבד; ולאחר שבעה, מותר. [ג] וכשם שאסור לכבס, כך אסור ללבוש המכובסים קודם לכן. [ד] (ואחר ז' שרי, [ה] והעולם נהגו בו איסור (כדעת ריב"א וסייעתו). [ו] ונהגין שאדם אחר [ז] לובשם תחלה, ואח"כ לובשם האבל, והמנהג עיקר (טור בשם סמ"ק וכ"כ המרדכי ה"א וכל בו). וכן נהגין במדינות אלו [ח] לאחר שבעה; ואם לבשו אדם אחר [ט] רק [א] שעה אחת די בכך (כל בו וסמ"ק). [ב] וא"צ לומר שאסור ללבוש חדשים. וגם הסדינים והמצעות של מטה אסור לכבסן ולהציע המכובסין. [ג] וכן מטפחות הידים, אע"פ שמותר לכבסן במועד; וכן כל אותן ששינינו שמותר לכבסן במועד כגון היוצא מבית השביה ומבית האסורים והמנודה שהתירו לו חכמים והנשאל לחכם והותר והבא ממדינת הים [ד] שהלך [ה] להרויח [ו] ולא היה לו פנאי [ז] לגלח, אסורים בימי אבלו, שאם אירעו אחד מהם, קודם האבלות ונכנס מיד לתוך האבלות, אסור לכבס אלא אם כן אירעו אחד מהם ותכפוהו מיד שני אבלות זה אחר זה, או מותר לכבס אף בנתר וחול ואפילו תוך שבעה, ובלבד שיעשנו בצינעא בתוך ביתו. ואחר שתכפוהו אביליו זה אחר זה, מכבס במים אבל לא בנתר ואהל.

סעיף ב

[א] מותר לכבס בגדי קטנים שמת אביהם.

סעיף ג

[א] אסור ללבוש תוך שבעה כלים חדשים צבועים וישנים יוצאים מתחת המכבש. (פי' כלי לעצור בו הבגדים). הגה: [ב] דאסור ללבוש בגדי שבת תוך ד' שבתות הראשונים, אבל אח"כ מותר אפילו על אביו ואמו, וכן לעשות בגדים חדשים (כל בו בשם מוה"ר"ם), אבל נהגו איסור כל י"ב חודש.

סעיף ד

[א] אסור תוך שבעה [ב] לכבס ולהניח, בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים. [ג] ואם היתה כסותו בקבולת [ד] ביד אחרים, מכבס אותו כדרכו כמו שאר מלאכתו בתלוש שביד אחרים, בקבולת.

סעיף ה

[א] כל שלשים יום אסור ללבוש (או להציע תחתיו) (ב"י בשם רבינו ירוחם) בגד מגוהץ, [ב] והוא שיהא לבן וחדש, [ג] ואפילו הוא של פשתן. [ד] ועל אביו ועל אמו, אסור עד [ה] שיגיע הרגל אחר שלשים ויגערו בו חבריו.

סעיף ו

גיהוץ י"א צק"ל בלשון ערב, וי"א דהיינו כיבוס במים ואפר או בנתר ובורית.

סעיף ז

[א] אחר שבעה מותר לגהץ, בין לעצמו בין לאחרים; לא אמרו שלשים יום לגיהוץ, אלא ללבוש.

סעיף ח

[א] יש מי שאומר דהאידינא ליכא איסור גיהוץ, שהרי אמרו גיהוץ שלנו ככיבוס שלהם.